

45. Veri gazeteciliği konusunda yapılmış tezlerin meta-sentez analizi: Bir derleme ve değerlendirme çalışması

Mevlûde BATUR¹

APA: Batur, M. (2023). Veri gazeteciliği konusunda yapılmış tezlerin meta-sentez analizi: Bir derleme ve değerlendirme çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 790-804. DOI: 10.29000/rumelide.1379222.

Öz

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte dünya dijital ve çok yönlü bir sisteme kavuşmuştur. Bu sistemde popüler hale gelen kavramlardan biri de veri gazeteciliğidir. İnternet mecrasının ön plana çıkmasıyla verinin önemli hale gelmesi veri gazeteciliği kavramının oluşumuna zemin hazırlamıştır. Geleneksel habercilik anlayışından farklı olarak veri gazeteciliği temelde veri üzerinden haber üretebilmeyi ifade etmektedir. Veri gazeteciliği kavramı özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile daha da önemli hale gelmiştir. Sonsuz ve ücretsiz bir platform olarak internet mecrası bireyi çok sayıda veri ile karşı karşıya bırakmaktadır. Günümüzde de dijitalleşmenin her alanda artmasıyla birlikte veri gazeteciliği açısından da internet vazgeçilmez bir araçtır. Veri gazeteciliği üzerine gerçekleştirilen bu çalışmada tezlerin meta sentez yöntemi ile analizi amaçlanmıştır. Bu çerçevede “Türkiye’de veri gazeteciliği ile ilgili yapılan tezlerde nasıl bir eğilim vardır?” araştırmanın temel sorusunu oluşturmaktadır. Nitel bir araştırma deseni benimseyen bu çalışmada literatür taranmış ve meta sentez yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklem türü ile “Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında” tez başlığında açık bir şekilde “veri gazeteciliği” kavramının yer aldığı 14 lisansüstü tez çalışması belirli kıstaslar konularak araştırmaya dâhil edilmiştir ve bu tezler yine bu ölçütler doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Kullanılan meta sentez yöntemiyle değerlendirilmesi yapılan çalışma, veri gazeteciliği ile ilgili çalışmaların sayısının az olduğunu ve bu alanla ilgili daha fazla yapılması gerektiğini ortaya koymuştur. Günümüzdeki habercilik anlayışında veri gazeteciliğinin önemi düşünüldüğünde bu alana yönelik çalışmaların çeşitlilik göstermesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Veri Gazeteciliği, meta-sentez, nitel araştırma

Meta-synthesis analysis of theses fulfilled on data journalism: A review and evaluation study

Abstract

Today, with the development of technology, the world has gained a digital and versatile system. One of the concepts that has become popular in this system is data journalism. The importance of data with becoming significant of the internet media has laid the groundwork for the formation of the concept of data journalism. Unlike traditional journalism, data journalism basically means producing news over data. The concept of data journalism has become even more important with the developments in information and communication technologies. As an endless and free platform, the internet media confronts the individual with a large amount of data. Today, with the increase in digitalization in every field, the internet is an indispensable tool in terms of data journalism. In this

¹ Öğr. Gör. Dr., Fırat Üniversitesi, Teknik Bilimler Myo (Elazığ, Türkiye), mbatur@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5985-9694 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 10.08.2023-kabul tarihi: 23.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1379222]

study on data journalism, it is aimed to analyze the theses with the meta-synthesis method. In this context, "What kind of trend is there in the theses about data journalism in Turkey?" constitutes the main question of the research. In this study, which adopts a qualitative research design, the literature was searched and the meta-synthesis method was used. With the criterion sample type, 14 postgraduate thesis studies, which clearly included the concept of "data journalism" in the thesis title of "In the National Thesis Center Database of the Council of Higher Education", were included in the research by setting certain criteria and these theses were classified according to these criteria. The study, which was evaluated with the meta-synthesis method used, revealed that the number of studies on data journalism is low and more should be done in this field. Considering the importance of data journalism in today's journalism understanding, studies on this field should show diversity.

Keywords: Data journalism, meta-synthesis, qualitative research

Giriş

Dijital teknolojilerde yaşanan gelişmeler veri kavramını önemli hale getirmiş ve yeni gazetecilik biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Verinin geçirdiği büyük dönüşüm onu bir meta haline getirmiştir ve verinin yaygınlık kazanması bilgi toplumu olmanın yolunu açmıştır. Teknolojik gelişmelerin yaygınlaşmasıyla birlikte gazetecilik mesleğinde de büyük bir dönüşüm yaşanmış ve geleneksel biçimde haber toplama teknikleri devre dışı kalarak internet mecrasının ön planda olduğu yeni haber elde etme biçimleri ortaya çıkmıştır. Yeni iletişim teknolojilerinin sunduğu avantajlar, veri gazeteciliğinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Habercilik sektörü yaşanan teknolojik gelişmelerden etkilenecek haber odaları artık dijital medya endüstrilerinin isteklerine cevap verecek şekilde inşa edilmektedir (Vallance-Jones, 2014, s.19). Dijital dünyada yeni bir gazetecilik biçimi olarak veri gazeteciliği rutin haber akışının aksine hiç kimsenin hikayeleştirmediği haberler üzerine çalışmaktadır (Appelgren ve Nygren, 2014, s.401). Bu açıdan bakıldığında aslında veri gazeteciliğinin geleneksel gazeteciliği tamamlayıcı bir yönünün olduğu ifade edilebilir. Veri gazeteciliği sadece metin, fotoğraf ve video içeriğini barındırmaz, bunun çok daha ötesinde bir habercilik biçimidir (Narin vd., 2017, s.223).

Veri gazeteciliği, günümüz toplumunun anlaşılmasında da önemli bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan veri gazeteciliğinin farklı yönlerini açığa çıkaracak akademik çalışmaların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzün popüler kavramlarından biri olarak veri gazeteciliğini disiplinlerarası bir süreç olarak değerlendirmek gerekmektedir. Özellikle akıllı telefonların ortaya çıkmasıyla birlikte sosyal medyanın yaygınlaşması ve buna bağlı olarak büyük veri yığınlarının gündelik hayatta dolaşıma girmesi birtakım dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Verilerin yaşamda belirleyici olması sebebiyle sosyal bilimler için bu alanın irdelenmesi zorunlu hale gelmiştir.

Veri gazeteciliği

Narin vd. (2017, s.224) veri gazeteciliğinin temel yapısını ve özelliklerini şu şekilde aktarmıştır:

- "Rutin haber akışından farklı olarak; daha çok zaman isteyen, daha hacimli ve çoğunlukla web temelli verinin analizine dayanan bir araştırmacı gazetecilik türüdür.
- Görselleştirme veri gazeteciliğinin yaygın yöntemlerinden biri olsa da esnek formatlar bir arada kullanılabilir.
- Kullanılan kaynaklar çoğunlukla halka açık veriler, kullanıcı türevli içerik ya da kitle kaynaktan oluşmaktadır.
- Veri gazeteciliği yeni araçlara ve yöntemlere ihtiyaç duymaktadır. Bu durum gazetecilerin bu yeni teknikler konusunda eğitilmelerini ve yeni yetiler kazanmalarını zorunlu kılmaktadır."

Veri gazeteciliğinin ilk örneği 1821 yılında The Guardian gazetesinde Manchester'daki okulların ücretiyle ilgili haberdır (Rogers, 2008). Veri gazeteciliğinin tarihine bakıldığında geçmişte örneklerini görmek mümkündür, ancak veri gazeteciliğinin bugünkü tanımlamalarıyla ilk örnekleri 21.yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle görülmüştür. 2012 yılında Pınar Dağ tarafından kurulan verigazeteciligi.com sitesi veri gazeteciliğinin temel kaynaklarından biridir, bu gazetecilik biçimi ile ilgili pratik gerçekleştirmek isteyen bireyler için önemli bir kaynaktır (Furuncu, 2019, s.50). Veri gazeteciliğinin önemli isimlerinden Simon Rogers veri gazeteciliğini şöyle aktarmıştır: “Dün itibarıyla, geliştirme ekibimiz ham verileri alıp düzenlenebilir bir haritaya dönüştüren bir uygulama geliştirdi. Bu da, bu rakamlara dayalı fantastik bir etkileşimli grafik üretebileceğimiz anlamına geliyor. Veri gazeteciliği ile editör ve geliştiriciler, teknik açıdan ilginç bir şeyler geliştirdiler. Bu, veriyle nasıl çalıştığımız ve onu nasıl gördüğümüzü değiştiriyor”(Rogers, 2008). Terimin yaygınlık kazanması ise özellikle 2010 yılında yaşanan Wikileaks olayı ile olmuştur (Zotto vd., 2015). Gizli hükümet yazışmalarını ortaya çıkaran bu olay ile veri gazeteciliğinin önemli bir konu olarak ele alınmasını gerektirdiği anlaşılmıştır.

Bradshaw (2012, s.1) veri gazeteciliğini geleneksel habercilik anlayışından farkı üzerinden tanımlamış ve teknolojik araçlarla inşa edilen öyküyü yaymak için bu yeni türü fırsat olarak değerlendirmiştir. Gray, Chambers ve Bounegru (2012, s.22) de verinin kullanılış biçimine dikkat çekmiştir ve verinin sadece sayılar biçiminde değil, her şeyin aktarılabilirdiği biçimde kullanıldığını ifade etmiştir. Bir anlayışa göre veri gazeteciliği kavramı gereksizdir, çünkü gazetecilik tarihi boyunca veri her zaman önemini korumuştur. Ancak bugün değişen şey, verinin dijital hale gelmesidir. Dolayısıyla bu süreçte veri daha hızlı işlenebilen ve analiz edilebilen bir unsura dönüşmüştür (Appelgren ve Nygren, 2014, s.402). Karagöz (2016, s.136) de yine Bradshaw gibi veri gazeteciliğini geleneksel gazetecilik ile aralarındaki farklılıklar üzerinden tanımlamıştır. Haberlerin bilgi ve iletişim teknolojileriyle inşa edilmesi geleneksel metotları değiştirmiş ve haberciliğin teknoloji ve internet odaklı hale gelmesine neden olmuştur. Günümüzde gazetecilik mesleğini icra eden bireylerde olması gereken en önemli niteliklerden birisi teknolojik araçları kullanma yetisinin olması ve sürekli olarak kendini geliştirme noktasında yetkin olmasıdır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yarattığı dönüşüm haber üretim süreçlerinde farklılık oluşturmuş ve bunun neticesinde habercilik mesleğini yapan kişiler bu duruma uyum sağlamak zorunda kalmıştır. Haberciler artık haberin üretim sürecinin büyük bir kısmında internet mecrasından etkin bir şekilde faydalanmaktadır. Bu platformlarda elde ettiği verileri bulmakta ve bu verileri arındırmakta, sonra da haber formu haline getirmektedir. Dolayısıyla günümüzde haber üretim süreçlerinde veri bir meta biçimindedir ve teknolojik gelişmeler verinin popüler hale gelmesinde birinci derecede etkili olmuştur (Dumanlı Kürkcü, 2018, s.102). Veriler tek başına bir anlam ifade etmez, veriden haber üretebilmek için birtakım aşamalarla verinin şekillenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda en temel tanımıyla veri gazeteciliği; bir zincir halinde işleyerek birbirinden bağımsız ya da birbiri ile bağlantılı olan genellikle büyük çapta veri setlerinin incelenmesi, bu setlerde yer alan bağlantılar arasındaki ince noktaları analiz etme ve okuma, tüm bu işlemlerin sonucu bu verilerden hikâye çıkarma işidir (Aslan, Bayrakçı ve Küçükvardar,2016, s.58). Dikkat gerektiren bu süreçte sistemli çalışmak önem kazanmaktadır. Robert Niles (2009) de habercilikte sistemli çalışmanın önemini aktararak veri gazeteciliğinde bilginin üç boyutunu (bilginin toplanması, bilginin damıtılması ve bilginin sunulması) öne çıkarmıştır. Veri gazeteciliği aynı zamanda okuyucu kitlesinin de farklı bir deneyim yaşamasını sağlamıştır. Bu yeni deneyim ile karşılaşan okur kitlesi geleneksel medya formatındaki monoton okuyucu durumundan uzaklaşmıştır.

Veri gazeteciliği bilginin toplanması ve birleştirilmesi ile başlayan bir süreçtir. Veri gazeteciliğinde haber üretim süreci temelde altı aşamadan (veri toplama, veri temizleme, bağlam ve birleştirme, veri analizi,

hikâyeleştirme ve görselleştirme) oluşmaktadır (Gray vd., 2012). Veri gazeteciliğinin temelinde veriye eleştirel gözle bakabilmek ve görsel hale getirebilmek vardır (Howard, 2014, s.4). Haber görsel araçlardan yararlanılarak inşa edilmektedir. Gerçeklerin görseller üzerinden aktarılarak aynı zamanda 5N1K sorularının sayısal bağlamla cevaplandığı bir metindir (Segaran ve Hammerbacher, 2009, s.7). Geleneksel gazeteciliğe göre veri gazeteciliği daha fazla kaynağa ulaşmayı hedef almaktadır. Büyük verilerin işlenerek haber metnine dönüştürülmesi odaklı veri gazeteciliğinde her türlü içerik kaynak olarak kullanılabilir (Furuncu, 2019, s.90). Gazetecilerin çeşitli platformlardaki verileri kullanarak özgün öyküler meydana getirdiği veri gazeteciliğinde olumsuz durumlar da (zor çalışma koşulları, dijital güvenlik açığı, mahremiyet ihlali gibi) yaşanmaktadır. Yeni gazetecilik anlayışı daha Őeffaf bir sistemi ortaya koymayı amaçlarken yeni iletişim teknolojileri de haber üretimi açısından önemli bir rol oynamakta ve bu üretim aşamasını büyük ölçüde Őekillendirmektedir.

Veri odaklı gazetecilik, verilerin bir arıtma sürecinden geçtiği gazetecilik türü olarak özellikle açık ve anlaşılır bir öyküye dönüştüğü için kitleler tarafından benimsenmektedir (Lorenz, 2010, s.12). Gün geçtikçe veri gazeteciliği daha önemli hale gelmektedir ve saklı kalmış pek çok konu öykü biçiminde ve ekip çalışmasıyla çeşitli mecralara yansımaktadır (Zinderen, 2021, s.1863). Callahan da bilgi ve iletişim teknolojilerinin çok sayıda verinin dolaşımında olduğunu ifade ederek bunları analiz edebilmek ve hikâye formatına getirebilmek için yoğun bir çaba sarfedilmesi gerektiğini aktarmıştır (akt. Hackett, 2013, s.35). Bu nedenle veri gazeteciliği sürecinde teknolojiyi iyi bir Şekilde kullanma potansiyeli olan ve verileri haber formatına dönüştürebilen bir ekibe ihtiyaç vardır (Baydili, 2021a, s. 267). Veri gazeteciliği ile veri yığınlarının karmaşık yapısı çözümlenerek veriler anlamlı bir bütün haline getirilmektedir. Dolayısıyla süreç ekip halinde çalışma gerektirmektedir, çünkü bu süreç farklı aşamalardan oluşmaktadır. Veri analistleri, yazılımcılar, tasarımcılar gibi çeşitli alanlarda uzmanlaşmış bir grup tarafından üretilen çalışmanın sonucudur (Susman-Peña, 2014, s.9).

Haber sitelerinin geneli geleneksel medya uygulamalarını takip etmektedir. Ancak veri odaklı projelerde durum böyle değildir ve interaktif tasarımlar öne çıkmaktadır. Bu sayfaların hedef kitlesi de farklıdır, içerik dışında çeşitli sosyal medya platformlarından da haberle ilgili etkileşime geçebilmektedir (Batsell, 2015, s.50). Gazeteciler haberciliğin ham maddesi olarak veri ile haber metinleri inşa etmekte ve her zamankinden daha fazla yetkinliklere sahip olması gerekmektedir. Günümüzün yaygın olarak kullanılan bilişim araçlarını iyi derecede kullanabilme yetisinin yanı sıra burada karşılaştığı verileri analiz edebilecek donanıma da hâkim olmak zorundadır. Çünkü artık haber merkezleri kod bilen, veri setleri oluşturabilen, yazılımdan ve programlardan anlayan kişileri istihdam etmektedir. Lorenz'e göre de veri gazeteciliğinde gazetecilerin veriyi işlemeyi bilmesi ve teknolojiyi etkin bir biçimde kullanabilmesi gazeteciye iç alanında avantaj sağlamaktadır. Bu gazetecilik gelecekte daha önemli hale gelecektir ve bu sebeple yeni nesil gazetecilere verinin işlenmesine dair becerilerin aktarılması gerekmektedir (Lorenz, 2010, s.10). Dijital çağda veriye ulaşmak daha kolay hale gelmiştir. Bu çağın sunduğu olanaklardan yararlanabilmek için teknoloji tabanlı becerilere ve yetkinliğe sahip veri analiz etme konusunda uzman bireylerin yetiştirilmesi sektör adına yararlı olacaktır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkisiyle haberler artık çoğunlukla sosyal medya platformları üzerinden daha olay yaşanırken anında kitlelere aktarılmaktadır. Burada haber aktarım zinciri kopmuş ve büyük bir veri akışı yerini almıştır. Son dakika, anlık haberlerin paylaşımıyla çok sayıda veri akışı olduğundan buradaki birçok veri unutulmaya yüz tutmakta, bu durum da veri gazeteciliğinin önemini ortaya koymaktadır. Dünyada birçok medya kuruluşunda en fazla istihdam edilen meslek grupları arasında yer alan veri gazeteciliği gelecekte de daha önemli noktaya ulaşacaktır (Dağ, 2015, s.8-16). Tom Fries de veri gazeteciliğinin önemini bilgi asimetrisi ile açıklamaktadır. Burada aslında düzensiz bir bilgi akışı

olduğunu ifade ederek bununla başa çıkmanın en önemli yollarından birinin de veri gazeteciliği olduğunu vurgulamaktadır (akt., Dağ, 2015, s.18).

Slobin (2016) de veri gazeteciliğinin gelecekte daha önemli hale geleceğini vurgulayarak haber kuruluşlarının yaşadığı dönüşüme dikkat çekmektedir. İnternette yer alan haberlere bakıldığında birçoğunun kopyala yapıştır tarzı üretilen haberler olduğu görülmektedir. Buradaki içerik editörleri için en önemli unsur, hızlı bir şekilde sayfayı doldurabilmektir. Platformlardaki büyük veriler veri gazeteciliğini önemli noktaya ulaştırmıştır. Ancak bu gazetecilik türünde verilerin kullanılabilme ve habere dönüştürme potansiyeli öne çıkmaktadır. Verilerin altında saklanmış hikâyeyi ortaya çıkarabilmek için de deneyimli elemanların sektörde olması gerekmektedir. İleriki zaman diliminde veriyi öğrenmenin önemi ve gerekliliği birçok medya çalışanını başka mesleklere yönlendirecek ve bu sebeple veriyi profesyonel halde işleyebilecek nitelikli elemanlara ihtiyaç duyulacaktır.

Türkiye’de, veri gazeteciliği ile ilgili gerçekleştirilen tezlerin meta sentez yöntemi benimsenerek analizinin hedeflendiği bu çalışmanın problem cümlesi “Türkiye’de veri gazeteciliği ile ilgili yapılan tezler nasıl bir yöndedir?” şeklinde ifade edilebilir. Bu probleme ilişkin olarak çalışmanın alt problemleri şunlardır:

- Veri gazeteciliği alanında gerçekleştirilmiş tezler hangi yıllarda yayınlanmıştır?
- Veri gazeteciliği alanında gerçekleştirilmiş tezler hangi üniversitelerde gerçekleştirilmiştir?
- Veri gazeteciliği alanında gerçekleştirilmiş tezlerin eğitim seviyesine göre dağılımı nasıldır?
- Veri gazeteciliği alanındaki tezlerin amaçları nelerdir?
- Veri gazeteciliği ile ilgili tezlerde hedeflenen amaçlara ulaşmak için hangi yöntemler kullanılmıştır?
- Veri gazeteciliği ile ilgili gerçekleştirilmiş tezlerde ulaşılan sonuçlar nelerdir?

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Bunun sebebi nitel araştırmaların amacının derinlik, ayrıntı ve anlam kazandırmak olmasıdır (Tutar, 2023, s.341). Olay ya da olgular araştırmacı tarafından analiz edilir ve yorumlanır, yani anlamlandırılmaya çalışılır (Balci, 2015, s.370). Bu araştırmada nitel araştırmanın veri toplama tekniklerinden biri olarak doküman analizi kullanılmıştır ve elde edilen veriler meta sentez yöntemi ile değerlendirilmiştir. Field ve Gillet’e göre meta-sentez yönteminde çalışma dahilinde ele alınan veriler belirlenmiş kriterlere göre değerlendirilir ve yorumlanır (akt., Baydili, 2021b, s.556-557). Yoğun bir emek süreci gerektiren bu yöntemde elde edilen bulgular derinlemesine analiz edilir, ana temalar ve alt temalar belirlenir ve bunlar çalışmanın temelini oluşturur. Dolayısıyla meta sentez herhangi bir konuyu ayrıntılı bir şekilde inceleme imkânı tanımaktadır. Bu tür çalışmalar duruma farklı bir bakış açısı katar ve yeni teorilerin oluşumuna zemin hazırlar, bu bağlamda meta sentez çalışmaları gerçekleştirildiği alana ilişkin önemli katkılar sağlayabilir (Polat ve Ay, 2016, s.58). Meta sentezin temeli, bulguların kısa ve kapsamlı bir şekilde sunulmasına dayanmaktadır (Toker, 2022, s.328).

Meta sentez araştırmasının işlem basamakları şu şekilde sıralanmıştır (Polat ve Ay, 2016, s.56):

Adres RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714 e-posta: editor@rumelide.com tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616	Address RumeliDE Journal of Language and Literature Studies Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8 Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714 e-mail: editor@rumelide.com, phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616
---	---

- Konunun belirlenmesi ve araştırma sorusunun oluşturulması
- Çalışma kapsamında makalelerin seçilmesi
- Makalelerin okunması sonucu ortak temaların oluşturulması ve sentezlenmesi
- Sürecin ve bulguların raporlanması

Bu alışma, Türkiye’de farklı niversiteler tarafında gerçekleştirilmiş, “Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında” tez başlığında açık bir biçimde “veri gazeteciliği” teriminin yer aldığı tezlerden oluşmaktadır. Verilerin elde edilmesinde, “Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanı” detaylı tarama dizin kısmına “veri gazeteciliği” anahtar kelimesi yazılmış ve 15 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Araştırmada lt örneklem türü kullanılmıştır. Çalışmanın sorusu kapsamında belirlenen niteliklerle tezler ele alınmıştır. Tezlerin çalışmaya dâhil edilmesiyle ilgili kıstaslar şunlardır:

- Erişim izinli olması
- Veri gazeteciliği konusunu ele almış ve anahtar kelimelerinden birinde veri gazeteciliği kavramının olması
- Türkçe dilinde olması
- tez.yok.gov.tr adresinde yer alması

Bu kıstaslara uygun olarak 14 tez araştırmada ele alınmıştır. Çalışmanın güvenirlik ve geçerliliğini sağlamak için araştırmanın amacı net ve anlaşılır biçimde ifade edilmiş ve buna ilişkin olarak da sorular yukarıda aktarılmıştır. Literatür taraması gerçekleştirildikten sonra çalışmanın sınırlılıkları belirlenmiş, daha kolay biçimde anlamlandırılma için araştırma soruları temel alınarak tablolar oluşturulmuştur. Çalışmanın iç tutarlılığını sağlamak için de alanda uzman iki ğretim üyesinin görüşleri dikkate alınarak araştırma planlanmıştır.

Bulgular

Bu kısımda çalışma ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 1’de çalışma incelenirken daha anlaşılabilir olmasına adına tezlere kodlar verilmiştir, kodların hangi tezi temsil ettiği tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışmada Kodlarla Temsil Edilen İlgili Tezler

Kodlar	Tez Adı
T1	“İzmir’de veri gazeteciliği: Basın kuruluşlarında veri gazeteciliğinin incelenmesi”
T2	“Haber retim pratikleri bağlamında veri gazeteciliği: Türkiye’deki gazetecilerin veri gazeteciliğine yaklaşımı”
T3	“Türkiye’de veri gazeteciliği ve infografik uygulamaları: Anadolu Ajansı’nın veri gazeteciliği kullanımı üzerine bir inceleme”
T4	“Türkiye’de veri gazeteciliği medya profesyonellerinin veri gazeteciliği algısı üzerine bir araştırma”
T5	“Türkiye’de veri gazeteciliğinin kullanımı ve anlatı yapısına yönelik bir inceleme: Covid-19 salgın sürecinde habercilik”

T6	“Türkiye’de veri gazeteciliği eğitimi üzerine bir araştırma”
T7	“Veri gazeteciliğinde etik”
T8	“Veri gazeteciliğinin Türkiye’deki mevcut durumu: Uluslararası platformlarla karşılaştırılması”
T9	“Veri gazeteciliğinin nesnellik iddiasına eleştirel bir bakış: Haber örnekleri üzerinden bir inceleme”
T10	“Dijital dönüşümden veri gazeteciliğine dijital gazetelerde infografik haberlerin incelenmesi”
T11	“Türkiye’de veri gazeteciliğinin yapısal sorunları”
T12	“Veri gazeteciliği ve infografik haber tasarımına yönelik uygulamalı bir analiz”
T13	“Araştırmacı gazetecilikte veri gazeteciliği kullanımı: Panama belgeleri konusunda bir analiz çalışması”
T14	“Bilginin görselleştirilmesi ve veri gazeteciliği: Anadolu Ajansı’nın infografik üretimi üzerine bir değerlendirme”

Tablo 2. İncelenen Tezlerin Yayınlandıkları Yıllara İlişkin Bulgular

Kodlar	Yıllar
T1	2023
T2	2019
T3	2019
T4	2018
T5	2022
T6	2022
T7	2022
T8	2022
T9	2022
T10	2021
T11	2020
T12	2019
T13	2019
T14	2019

Tabloya bakıldığında kavram ile ilgili tez çalışmaları ilk olarak 2018 yılında başlamıştır. Veri gazeteciliğinin tarihsel gelişimi düşünüldüğünde alanla ilgili tezler için geç bir tarih olduğunu söylemek mümkündür. 2019 yılında 5 tez çalışması gerçekleştirilmişken, 2020 yılında 1 tez çalışması yapılmıştır. 2021 yılında yine 1 çalışma mevcuttur, 2022 yılında da yine 2019 yılında olduğu gibi 5 tez çalışması tamamlanmıştır. 2023 yılında ise alanla ilgili 1 çalışma gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla yıl bazlı tabloya bakıldığında veri gazeteciliği ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğu 2019 ve 2022 yıllarına aittir.

Tablo 3. İncelenen Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Kodlar	Üniversiteler
T1	Ege Üniversitesi
T2	Maltepe Üniversitesi

T3	Kocaeli Üniversitesi
T4	Marmara Üniversitesi
T5	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
T6	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
T7	Hacettepe Üniversitesi
T8	Ankara Üniversitesi
T9	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
T10	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
T11	Marmara Üniversitesi
T12	Atatürk Üniversitesi
T13	Ege Üniversitesi
T14	Gazi Üniversitesi

Tablo 2’de incelenen tezlerin hangi üniversitelerde gerçekleştirildiği aktarılmıştır. Bu tabloda Ege Üniversitesi (T1, T13) ve Marmara Üniversitesi’nde (T4, T11) ikişer lisansüstü tezi yürütülmüştür. Burada tamamlanmış tezler yüksek lisans seviyesindedir. Doktora seviyesindeki tezler (T2 ve T12) ise Maltepe Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Diğer tez çalışmaları ise farklı üniversiteler tarafından ortaya konulmuştur.

Tablo 4. Tezleri Eğitim Seviyesine İlişkin Bulgular

Kodlar	Eğitim seviyesi
T1, T3, T4, T5, T6, T7,T8, T9, T10, T11, T13, T14, T15	Yüksek lisans
T2, T12	Doktora

Yukarıdaki tablodan da anlaşılabileceği gibi veri gazeteciliği alanında sadece 2 (T2, T12) doktora düzeyinde tez çalışması mevcuttur. 12 tez ise yüksek lisans seviyesindedir. Dolayısıyla veri gazeteciliği ile ilgili doktora düzeyinde gerçekleştirilecek tezlere ihtiyaç vardır.

Tablo 5. İncelenen Tezlerin Amaçlarına İlişkin Bulgular

Kodlar	Amaçlar
T1	İzmir’de veri gazeteciliğinin ne durumda olduğunu ve gazeteciler için bu gazeteciliğin ne anlam ifade ettiğini ortaya koymak.
T2	Türkiye’de veri gazeteciliğinin nasıl uygulandığını ortaya koymak ve iletişim konusunda uzman akademisyenler ve medya profesyonellerinin veri gazeteciliğine dair görüşlerinin açağıa çıkarılması. Ayrıca ülkemizde veri gazeteciliği algısının ortaya konulması.
T3	İleriki yıllarda daha önemli noktaya ulaşacak olan veri gazeteciliği ve veri gazeteciliğinin infografi ile ilişkisinin incelenmesi, haber ajanslarının veri gazeteciliğini kullanım biçimleri ve bu durumla ilgili ülkemizde güncel uygulamaların değerlendirilmesi.
T4	Türkiye’de medya alanında çalışan profesyonellerin veri gazeteciliği algısının ortaya konulması ve beklentilerinin ölçülmesi.
T5	Gazetecilerin veri gazeteciliğine yaklaşımlarını ortaya çıkarmak ve büyük veriye dair algılarını aktarmak. Ayrıca Covid-19 sürecindeki haber üretim akışı üzerinden değişen haber üretim pratiklerini belirlemek, Türkiye’de veri gazeteciliği uygulamalarını ortaya koymak.

T6	Türkiye’de gazetecilik ve ilgili bölümlerdeki veri gazeteciliği eğitiminin ne durumda olduğunu tespit etmek.
T7	Dijital teknolojilerle birlikte önemli hale gelen ve gazeteciliğin geçirdiği dönüşümün önemli bir yansıması olarak veri gazeteciliğinde yaşanan etik sorunları ortaya koymak.
T8	Veri gazeteciliğinin tüm dünyada artan önemine yönelik yeni iletişim teknolojilerinin yarattığı dönüşüm ile gazetecilik pratiklerinin değişimini veri gazeteciliği özelinde açıklamak, büyük veri, okuryazarlığı gibi kavramların haberciliğe nasıl yön verdiğini ortaya koymak. Ayrıca veri gazeteciliğinin uluslararası platformlarda ve Türkiye’deki durumunu incelemek.
T9	Veri gazeteciliğine eleştirel bir perspektiften bakmak ve nesnellik iddiasını haber örnekleri üzerinden incelemek.
T10	Veri gazeteciliği ile ilgili genel bir çerçeve sunarak bu gazetecilik alanının nasıl algılandığını ortaya çıkarmak ve bu alanı uygulama örnekleriyle incelemek. Ayrıca veri gazeteciliğinde görselleştirmenin haber formlarına nasıl yansıdığını analiz ederek infografiklerin yapısal ve biçimsel özelliklerini ortaya koymak.
T11	Ülkemizde veri haberciliğinin mevcut durumunun ve yine veri haberciliğinin yapısal engellerinin neler olduğunu ortaya konulması.
T12	İnfografik haber tasarım ilkelerini ortaya koymak. Ayrıca infografik haber tasarımlarına yönelik sınıflandırma.
T13	Panama Belgeleri’nde kullanılan veri gazeteciliğinin içeriğini ve boyutlarını ortaya koymak.
T14	Yeni medya ve dijitalleşmenin artmasıyla birlikte verilerin görselleştirilmesi ve veri gazeteciliği kavramları bağlamında habercilik alanında formatların dönüşüm geçirmesi ve bunun neticesi olarak bir anlatı biçimi de olarak değerlendirilebileceğimiz haber infografiklerinin temel karakteristik özelliklerinin ortaya konulması. Ayrıca Anadolu Ajansının infografik haber üretiminin özelliklerinin belirlenmesi.

Bir çalışmanın özgünlüğünü ve niteliğini belirleyen en önemli kısımlarından biri araştırmanın amacıdır. Araştırmanın amacı ile yöntemi arasında doğrudan ilişki vardır ve amaç yöntemi belirlemektedir. İncelenen tezlerin amaçlarına bakıldığında en yoğun amaç veri gazeteciliğine yönelik algının ortaya çıkarılmasıdır. T1, T2, T4, T10 ve T11 tezlerinde genel amaç veri gazeteciliğinin nasıl algılandığına ilişkindir. T3, T10, T12 ve T14’teki çalışmaların amacında infografi kavramı dikkat çekmektedir. Veri gazeteciliği ile infografi arasında bağlantı kuran bu tezler en sık rastlanılan ikinci tür amacı oluşturmaktadır. Diğer tezlere bakıldığında amaçların farklılık gösterdiği göze çarpmaktadır. Bunlar da veri gazeteciliği ile ilgili eğitim, etik sorunlar, bu tür gazeteciliğin içeriğini aktarma gibi amaçları kapsamaktadır.

Tablo 6. İncelenen Tezlerin Yöntemine İlişkin Bulgular

Kodlar	Yöntem
T1	Nitel araştırma-görüşme
T2	Nitel araştırma-derinlemesine görüşme
T3	Niceliksel veri analizi ve literatür taraması
T4	Nicel araştırma-anket
T5	Nitel araştırma-yarı yapılandırılmış görüşme
T6	Nitel araştırma-yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme
T7	Nitel araştırma-derinlemesine görüşme
T8	Nicel araştırma-içerik çözümlemesi

T9	Nitel araştırma-söylem analizi
T10	Karma yöntem-içerik çözümlenmesi ve yarı yapılandırılmış görüşme
T11	Nitel araştırma-derinlemesine mülakat
T12	Karma yöntem-gözlem, görüşme ve kavrama testi
T13	Karma yöntem-nitel tanımlayıcı ve nicel içerik analizi
T14	Nicel araştırma-içerik analizi

Yukarıdaki tabloda incelenen tezlerin hangi yöntemleri kullandığına dair bilgi verilmiştir. Bu yöntemlere bakıldığında daha çok nitel yöntemlerin tercih edildiği söylenebilir. 8 tez çalışmasında görüşmeye yer verilmesi dikkat çekmektedir. Sadece 1 tez çalışmasında (T4) anket gerçekleştirilmiştir. 4 çalışmada da içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. Ayrıca doktora düzeyinde gerçekleştirilen T12’de kavrama testi yöntemi bu alanda ilk kez kullanılmıştır. Söylem analizini ise sadece T9 kullanırken, bazı tezlerde (T3, T10, T13) karma yöntem ile sonuca ulaşılmıştır.

Tablo 7. İncelenen Tezlerin Sonuçlarında Öne Çıkan Bulgular

Kodlar	Sonuçlar
T1	Araştırmanın gerçekleştirildiği İzmir’de veri gazeteciliği bilinmekte ancak pek fazla önem verilememektedir. Türkiye’de uygulanan veri gazeteciliği örneklerine bakıldığında elde edilen bilgilerden haberler üretildiğini söylemek mümkündür. Ayrıca yine bu aşamada infografik öğelerden de yararlanılmaktadır. Çalışma yerel basın kuruluşlarındaki gazeteciler ile veri gazeteciliğinin gelişimi arasında ilişki kurarak yerel basının veri gazeteciliğine dair bakışını aktarmıştır.
T2	Türkiye’de veri gazeteciliği bu mesleği icra edenler tarafından önemsenmektedir, hatta veri gazeteciliğine ilişkin bakış açısı bu tür gazeteciliğin gelecekte daha önemli hale geleceği yönündedir. Haber üretim aşamalarında farklılık yaratan veri gazeteciliği büyük değişimlere yol açmaktadır, yine bu alanda pratik gerçekleştirmek isteyen gazeteciler bu gazetecilik pratiklerine hâkimdir, ancak ülkemizde veri gazeteciliğinin uygulama alanına bakıldığında oldukça düşük seviyede olduğu sonucuna varılmıştır.
T3	Tezde veri gazeteciliği ve infografi ilişkisi üzerine Anadolu Ajansı’nın örnekleri incelenmiştir. Sonucunda ise veri gazeteciliğinin çeşitli infografik içeriklerle aktarılması haberin sunumunu daha kolay hale getirdiğine ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında değerlendirilen 6 internet haber sitesinde sadece bir ajans infografik öğelerden yararlanmıştır. İnfografik içeriklerin pek çok haberin sunumunda büyük kolaylık sağladığı görülmüştür. Kullanılan bu infografikler ağırlıklı olarak bilgi verici niteliktedir, biyografi içerikli infografikler de kullanılmaktadır ve bu içerikler haber aktarımında oldukça etkilidir.
T4	Gerçekleştirilen anket sonucunda veri gazeteciliğinin geleneksel gazetecilik biçiminden farklı bir yapısı olduğuna ulaşılmıştır ve bu sebeple bu alanda çalışan gazetecilerin farklı becerilere sahip olması gerekmektedir. Ayrıca bu gazetecilik biçiminin zaman alması nedeniyle de birçok medya kuruluşunun bu tür projelere dair olumlu bir algısı yoktur. Araştırmaya katılan çoğu bireyin bu alana yönelik herhangi bir projesi mevcut değildir. Zaman yetersizliği, kaynak eksikliği, bilgi eksikliği ve çalıştıkları kurumun destek olmaması gibi nedenler bunun temel sebepleridir. Bu yönde veri gazeteciliğinin gelişmesi için medya kuruluşlarındaki profesyonellerin çalışanlarına destek olması önemlidir. Ayrıca anket verilerine göre veri gazeteciliği algısı yaş, cinsiyet, görev süresi ve gelir seviyesine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüş ancak eğitim seviyesine göre bir farklılık görülmemiştir.
T5	Salgın sürecinde haber üretim pratiklerinde değişiklik olmamıştır, gazeteciler aynı şekilde rutin haber üretim alışkanlıklarını sürdürmüştür. Veri gazeteciliği geleneksel gazeteciliğin devamı olarak görülmektedir, sadece kullanılan teknolojik araçlar farklıdır. Ancak bu süreçte gazeteciler verinin önemini anlamıştır ve haberlerde önemsemeye başlamıştır. Verilerin nitelikli bir şekilde kullanımı haberi daha güçlü hale getirmektedir. Bununla birlikte teknolojik araçlar da önemli hale gelmiştir. Ancak veri gazeteciliğinin ülkemizdeki gelişimi yavaştır, bunun da birtakım nedenleri (gelir eksikliği, anında haber baskısı, okuyucu alışkanlıkları gibi) vardır.

T6	Günümüzde birçok iletişim fakültesi ders içeriklerinde veri gazeteciliği yer almamaktadır, ancak ülkemizdeki gelişimi giderek yaygınlaşmaktadır. Veri gazeteciliği eğitiminde birtakım aksaklıkların ortaya çıkması onun eğitim programlarında yer almasını güçleştirmektedir. Çalışma kapsamında akademisyenler bu zorlukların neler olduklarını aktarmış ve bununla ilgili dört kategori sunulmuştur. Bu kategoriler, veri gazeteciliği alanındaki deneyim eksikliği, sosyal bilimler öğrencilerinin sayısal yetersizliği, teknik yetersizlik ve yeniliğe direnç olarak sıralanmaktadır. Ayrıca yine akademisyenler bu yönde bir eğitimin sektörde yeni istihdam alanı sağlayabileceği yönünde görüşlerini bildirmiştir, teknik bilgi ve beceriye de yine dikkat çekilmiştir. Çalışmanın önemli sonuçlarından biri de dünyada veri gazeteciliği eğitimi ile karşılaştırıldığında ülkemizde yer alan veri gazeteciliği eğitiminin geri kaldığıdır.
T7	Veri gazetecileri için temel kaynak olarak görülen açık veriye erişimde sorunlar yaşanmaktadır. Bu sebeple, resmi kaynaklardan ziyade sivil toplum kuruluşlarının verileri kullanılmaktadır. Araştırmada, veri gazeteciliğinde bağlamın ortaya konması, kullanıcı gizliliği, kullanılan metodolojinin haberde yer alması, haber kaynağının belirtilmemesi, verilerin güncelliği, veri görselleştirmesi gibi konularda etik sorunların meydana geldiği sonucuna varılmıştır.
T8	Çalışma kapsamında kuramsal çalışmalara bakıldığında veri gazeteciliğine dair olumlu yaklaşımların olduğunu görmek mümkündür. Demokratik medyaya kapı aralayan veri gazeteciliği önemli işlevlere sahiptir. Yeni bir gazetecilik pratiği olarak değerlendirilen veri gazeteciliği uluslararası platformlarla (BBC ve Reuters) kıyaslandığında ülkemizde henüz gelişim sürecindedir. Veri gazeteciliğine yönelik platformlar oldukça sınırlıdır.
T9	Çalışma dâhilinde 25 haber üzerinden söylem analizi gerçekleştirilmiştir ve bunun sonucunda veri gazeteciliğinde de aynı geleneksel gazetecilikte olduğu gibi nesnel bir şekilde yansıtılmadığı belirtilmiştir. Medyanın sahiplik yapısı, ideolojik sistemler, bazı verilerin aktarılıp bazılarının görmezden gelinmesi gibi durumlar nesnellığe gölge düşürmektedir ve bunlar nesnellığı etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Aktarılan görseller üzerine açıklama yapılarak yorumlarda bulunmaktadır.
T10	İncelenen dijital gazetelerde infografik öğeler karakteristik özellikleri belirlemektedir. Genel itibarıyla ülkemizde medya kuruluşları bu tür öğelere çok düşük oranda yer vermektedir. Veri gazeteciliği uygulamaları sosyal medyanın etkisiyle daha da artış göstermiştir ve burada etkileşimli infografik ve videografiklere yer verilmektedir. Önemi gün geçtikçe artan veri gazeteciliğinde büyük veri analizinin ülkemizde kullanılmaması dikkat çekmektedir ve incelenen sitelerde büyük veri haberlerine rastlanılmamıştır. Ayrıca gazetecilerle gerçekleştirilen görüşme neticesinde gazetecilerin veriye ulaşmada sıkıntı yaşadıkları tespit edilmiştir.
T11	Medya alanında çalışan bireyler veri gazeteciliğine yönelik farkındalığa sahiptir, ancak günümüzdeki habercilik anlayışı veri gazeteciliğinin gelişimine sekte vurmaktadır. Geleneksel medya alanında yaşanan sorunlar veri gazeteciliği alanında da yaşanmaktadır. Verileri okuma ve anlamlandırma sürecindeki teknik ve beceri yönüyle eksiklik, zaman baskısı, medyanın sahiplik yapısı ve ideolojileri gibi sorunlar veri haberciliğinin karşılaştığı temel sorunlardır.
T12	Çalışma kapsamında veri gazeteciliği haber sunum yöntemlerinden biri olarak infografik unsurların haberin anlaşılabilirliğini arttırdığı ortaya konulmuştur. Aynı zamanda bu tür öğeler bireyin okuma süresini kısaltmaktadır. Göz takip cihazıyla alınan veriler analiz edildiğinde ise infografik unsurların içerikte yer alması işlevsel bir role sahip olduğu ve haberi daha etkili hale getirdiğini sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede infografik haber tasarım ilkeleri de oluşturulmuştur.
T13	Çalışmada Endonezya'nın ünlü bir medya kuruluşu Tempo'nun Panama Belgelerini haber haline getirmesi veri gazeteciliği kapsamında değerlendirilmiştir. Özellikle süreçteki adımlar raporlaştırılmayla birlikte veri gazeteciliğinin aşamaları sınıflandırılmıştır. Uygulama açısından Tempo'nun olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Bu çalışma medya okuryazarlığı meselesini gündeme getirerek veri gazeteciliğinde okuryazarlık rolüne dikkat çekmiştir. Toplumsal ihtiyaç ve faydanın ön planda olduğu veri gazeteciliğinde kitlenin bu tür haberlere karşı ilgili olduğu ortaya konulmuştur. Kitleler bu tür haberleri benimsemiştir ve haberleri takip edenler içeriği anlamak için çaba sarfetmektedir.
T14	Tez çalışması sonucunda haber infografiklerinin belirleyici özellikleri tespit edilmiştir. Görsel unsurlar habercilikte önemli işlevlere sahiptir. İnfografiklerin içerdiği görsel unsurlar için, önceki çalışmalarda yer alan temel kategorilerin tümünü bünyesinde barındıran dokuz maddelik yeni bir tasniflendirme önerisinde bulunulmuştur. Bu sınıflandırmanın sabit haber infografiklerindeki tüm görsel unsurları kapsayabildiği görülmüş, buna göre görsel unsurların kullanım sıklığı belirlenmiştir. Araştırmada sadece biçimsel bir analiz ile yetinmeyip infografiğin anlatısını

anlamlandırma çabası içine girilmiş, infografiklerle anlatılan hikâyenin içeriğine göre önerilen yedi kategorili yeni sınıflandırma, sabit haber infografiklerine başarılı bir biçimde ilk kez uygulanmıştır.

İncelenen tezlerin sonuçlarına bakıldığında genel olarak şunlar ifade edilebilir:

- Veri gazeteciliğinin ölkemizde uygulanabilirliği düşüktür.
- Veri gazeteciliğine çok fazla önem verilmemektedir.
- Veri gazeteciliğinde infografik tasarımlar bu tür haberleri daha anlaşılır ve açık hale getirmektedir. Ancak Türkiye’de haberlerde infografik çok sınırlı düzeyde kullanılmaktadır.
- Veri gazeteciliğinde çeşitli etik sorunlar mevcuttur.
- Veri gazeteciliği eğitimi gelişmiş ölkelere göre kıyaslandığında ölkemizde geri noktadadır.
- Veri gazeteciliğinin ölkemizde gelişmesine engel olan çeşitli faktörler (eğitim, anında haber baskısı, teknik eksiklikler, okuyucunun alışkanlıkları vb.) vardır.
- Veri gazeteciliğinin zorluklarını veri okuma, görselleştirmelerdeki yetersizlik, teknoloji kullanmadaki sınırlılık, alanda yetişmiş kişilerin az olması, medyanın tekelleşmesi ve sahiplik yapısı gibi durumlar oluşturmaktadır.
- Veri gazeteciliği, medya okuryazarlığı meselesini önemli hale getirmektedir.
- Anadolu Ajansı’nın veri gazeteciliği örnekleri bu alanda ilk örnekleri oluşturmaktadır ve ajans bu alanda başarılıdır.

İncelenen 14 tezin sonucunda çalışmaların birbirleriyle farklılıkları ve benzerlikleri olduğu söylenebilir. Örneğin, T1 ve T2 çalışmalarında T1’de İzmir’de gerçekleştirilmiş bir araştırmada veri gazeteciliğine önem verilmediği ortaya konurken, T2’de ise veri gazeteciliğinin önemsendiğine dair ifadeler mevcuttur. Benzerlik olarak ise T3 ve T12’deki tezler örnek olarak gösterilebilir. Bu tezlerde de infografik öğelerin veri gazeteciliğini desteklediğine yönelik ifadelere yer verilmiştir. T13’ün sonuçları ise dikkat çekicidir, burada Tempo gazetesi tarafından Panama belgeseli üzerine araştırmada iç akışındaki aşamalar tespit edilmiş ve medya okuryazarlığının önemi aktarılmıştır. Yine T14’te de infografik öğelerin habere yerleştirilmesiyle ilgili araştırma gerçekleştirilerek yedi kategorili sınıflandırma oluşturulmuştur.

Sonuç, tartişma ve öneriler

Veri gazeteciliği alanında gerçekleştirilmiş tezlerin meta sentez yöntemiyle analiz edildiği bu çalışmada tezler belirli kriterler oluşturularak yayımlandıkları yıl, üniversite, amaç, yöntem ve sonuç açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada veri gazeteciliği ile ilgili çalışmaların sınırlı olması nedeniyle bu alanda yapılmış tezlerin genel bir çerçevesi sunulmuştur ve bu sebeple daha sonra bu alanda araştırma yapacak bireyler için çalışma kılavuz niteliğindedir.

Çalışmanın amaçları değerlendirildiğinde amaçların temelde birkaç noktada toplandığı söylenebilir. Bunlar genel olarak şu şekilde ifade edilebilir: veri gazeteciliğinin ne olduğunu ve nasıl algılandığını ortaya koymak, veri gazeteciliği ile ilgili eğitimin mevcut durumunu tespit etmek, veri gazeteciliğinde yaşanan etik sorunları ortaya koymak, infografik ve veri gazeteciliği arasındaki ilişkiye dikkat çekerek

infografik haber üretim pratiklerinin belirlenmesi vb. Ancak ileride daha önemli hale gelecek veri gazeteciliğini doğru bir şekilde anlamak için farklı amaçlara yönelmiş araştırmalara ihtiyaç vardır.

Çalışma değerlendirildiğinde dikkat çeken bulgulardan biri de yöntem kategorisinde ağırlıklı olarak görüşmenin kullanılmasıdır. Görüşmenin dışında farklı yöntemlerin kullanılmasının da yine gelecekte yapılacak araştırmalar için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde ise şunlara ulaşılmıştır:

- Ülkemizde veri gazeteciliğinin uygulama alanları oldukça düşüktür.
- Veri gazeteciliğinde infografik öğelerden yararlanılmaktadır. Çünkü bu tür öğeler haber sunumunda kolaylık sağlamaktadır.
- Veri gazeteciliği haber üretim pratiklerinde büyük değişime neden olmuştur.
- Veri gazeteciliği uygulamaları ile Anadolu Ajansı başarılı olarak değerlendirilmiştir.
- Veri gazeteciliğinin gelişmesi için medya profesyonellerinin destek olması gerekmektedir.
- Veri gazeteciliği gazetecilerin farklı becerilere sahip olmasını gerektirmektedir.
- Ülkemizde veri gazeteciliği eğitimi diğer ülkelere göre kıyasla oldukça geridedir.
- Veri gazeteciliği alanında bağlamın ortaya konması, kullanıcı gizliliği, kullanılan metodolojinin haberde yer alması, haber kaynağının belirtilmemesi, verilerin güncelliği, veri görselleştirmesi gibi konularda etik sorunlar yaşanmaktadır.
- Veri gazeteciliğine dair olumlu bir yaklaşım vardır.
- Çalışmada analiz edilen 14 tez üzerinden değerlendirme yapıldığında alanla ilgili tez çalışmasının az olduğunu söylemek mümkündür. Veri gazeteciliğinin gelecekte daha da önemli noktaya ulaşacağı düşünüldüğünde bu alanla ilgili daha fazla sayıda akademik çalışmaya ihtiyaç vardır. Gerçekleştirilen çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:
- Veri gazeteciliği alanına dikkat çekmek için bu alanla ilgili kongreler, sempozyumlar düzenlenmelidir.
- İletişim fakültelerinde veri gazeteciliği ile ilgili ders içeriklerine yer verilmelidir. Ayrıca veri gazeteciliği eğitimi alanında sertifika programları düzenlenebilir.
- Ulusal basın haber sitelerinde veri gazeteciliğine yönelik sekmeler olmalı ve bu alanda haberlerin üretimi sağlanmalıdır.
- Sosyal medyanın haber yönüyle önemli olması sebebiyle veri gazeteciliği ve sosyal medya ilişkisi üzerine akademik çalışmalar gerçekleştirilebilir.

- Veri gazeteciliğinde etik sorunların önlenmesine yönelik çalışmalar yapıp uygulamalar gerçekleştirilebilir.
- Medya profesyonelleri tarafından veri gazeteciliğinin gelişimini destekleyebilecek dernekler, kuruluşlar kurulabilir.

Kaynakça

- Appelgren, E. & Nygren, G. (2014). Data journalism in Sweden. *Digital Journalism*, 2(3), 394-405.
- Aslan, A. , Bayrakçı, S. & Küçükvardar, M. (2016). Bilişim çağında geleneksel gazeteciliğin dönüşümü: Veri gazeteciliği. *Marmara İletişim Dergisi*, 26, 55-70.
- Balcı, A. (2015). Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler. Pegem Akademi.
- Batsell, J. (2015). Data is news data-driven projects and newsbased games should be presented as journalism, not frilly add-ons. J. Geary (Ed.), Nieman (s.48-53) içinde. Nieman Reports Online Book. <https://niemanreports.org/wp-content/uploads/2015/04/NiemanReports-Winter2015.pdf>
- Baydili, İ. (2021a). Veri gazeteciliği: Pandemi dönemi uygulama örnekleri. 8. Uluslararası İletişim Günleri Dijital Çağda Kriz İletişimi Sempozyumu, İstanbul/Türkiye, 250-269.
- Baydili, İ. (2021b). Covid-19 sürecinin sosyal medyaya yansımaları (Bir meta-sentez çalışması). *Erciyes İletişim Dergisi*, 8(2), 551-573.
- Bradshaw, P. (2012). What is data journalism?. Gray J., Bounegru L.ve Chambers L. (Eds.), The data journalism handbook (s. 1-22) içinde. O'Reilly Media.
- Dağ, P. (2015). Gazeteciliğin geleceği: Veri gazeteciliği (ekitap). Erişim adresi: http://www.academia.edu/16286677/GAZETEC%C4%BOL%C4%Bo%C4%9E%C4%BoN_GELECE%C4%9E%C4%Bo_VER%C4%Bo_GAZETEC%C4%BOL%C4%Bo_C4%9E%C4%Bo_-P%C4%B1nar_Da%C4%9F_Ekitap.
- Dumanlı Kürkcü, D. (2018). Veri gazeteciliği: Gazeteciliğin ve gazetecilerin geleceği. *Kurgu*, 26(3), 101-116.
- Furuncu, D. (2019). Haber üretim pratikleri bağlamında veri gazeteciliği: Türkiye'de gazetecilerin veri gazeteciliğine yaklaşımı. Yayınlanmamış doktora tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Gray, J., Chambers, L. & Bounegru, L. (Eds.). (2012). The Data Journalism Handbook: How Journalists can Use Data to Improve the News. O'Reilly Media Inc.
- Hackett, K. (2013). Data journalism for a data base age. *Quill Magazine*, July/August 2013, 35-38.
- Howard, A. B. (2014). The Art and Science of Data-Driven Journalism. Columbia Journalism School. Tow Center for Digital Journalism Report. Erişim adresi: <http://towcenter.org/wpcontent/uploads/2014/05/Tow-Center-Data-Driven-Journalism.pdf>, Erişim tarihi: 05.08.2020.
- Karagöz, S. (2016). Stratejik iletişim yöntemi olarak kamu diplomasisi ve medyanın rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Lorenz, M. (2010). Status and Outlook for data-driven journalism. In: European Journalism Center: Data-driven journalism: What is there to learn? A paper on the datadriven journalism roundtable held in Amsterdam on 24 August 2010, 8-17.
- Narin, B., Fırat, F., Fırat, D. & Ayaz, B. (2017). Büyük veri ve gazetecilik ilişkisi bağlamında veri gazeteciliği. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 8(30), 215-235.
- Niles, R. (2009). How programmer/journalists are changing the news. Erişim adresi: <http://mashable.com/2009/12/11/programmer-journalists/#qRRxifLiHgqR>.
- Polat, S. & Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 52-64.

- Rogers, S. (2008). Turning Official Figures into Understandable Graphics, at the Press of a Button, Inside the Guardian Blog, Newspaper, Erişim Tarihi: 18.12.2008, <http://www.Guardian.co.uk/help/insideGuardian/2008/dec/18/unemploymentdata>
- Slobin, S. (2012). Some favorite example of data driven journalism, data blog data handbook, Erişim adresi: http://datajournalismhandbook.org/1.0/en/introduction_3.html.
- Segaran T. & Hammerbacher, J. (2009). *Beautiful data: The stories behind elegant data solutions*. O'Reilly Media.
- Susman-Peña, T. (2014). Understanding data: Can news media rise to the challenge? The center for international media assistance. National Endowment for Democracy.
- Toker, (2022). Bir araştırma metodolojisi olarak sistematik literatür incelemesi: Meta-sentez yöntemi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, AÜSBG Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Özel Sayısı, 313-340.
- Tutar, H. (2023). Nitel araştırma deseni belirleme ölçütleri ve gerekçelendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 334-355.
- Vallance-Jones, F. (2014). Data journalism continues to gain popularity: There are more opportunities than ever to learn. *Media*, 16(2), 19–20.
- Zinderen, A. (2021). Veri gazeteciliğinde görsel hikâye anlatımı: Haberde görselleştirme ve infografik tasarım üzerine bir göz izleme çalışması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(3), 1861-1877.
- Zotto, C., Schenker, Y. & Lugmayr, A. (2015). "Data journalism in News Media Firms – The role of Information Technology to Master Challenges and Embrace Opportunities of Datadriven Journalism Projects", Twenty-Third European Conference on Information Systems (ECIS), Münster/Germany, 1-10.